

JEROEN WINDMEIJER

DE VERVALSTE
VERMEER

HarperCollins

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen. Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2022 Jeroen Windmeijer
Omslagontwerp: HarperCollins Holland / Villa Grafica
Omslagbeeld: *Christus en de overspelige vrouw*, Han van Meegeren / Alamy
Foto auteur: Eelkje Colmjon
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Huizen
Druk: CPI Books GmbH, Germany, met gebruik van 100% groene stroom

ISBN 978 94 027 1326 8
ISBN 978 94 027 6914 2 (e-book)
NUR 305
Eerste druk juni 2023

Dit verhaal is eerder in een gelimiteerde oplage als nieuwjaarsgeschenk uitgegeven.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
* en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Jezus en de overspelige vrouw

Jezus ging naar de Olijfberg, en vroeg in de morgen was Hij weer in de tempel. Het hele volk kwam naar Hem toe, Hij ging zitten en gaf hun onderricht.

Toen brachten de Schriftgeleerden en de farizeëen een vrouw bij Hem die op overspel betrapt was. Ze zetten haar in het midden en zeiden tegen Jezus: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt toen ze overspel pleegde. Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt U daarvan?' Dit zeiden ze om Hem op de proef te stellen, om te zien of ze Hem konden aanklagen.

Jezus bukte zich en schreef met zijn vinger op de grond.

Toen ze bleven aandringen, richtte Hij zich op en zei: 'Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen naar haar werpen.'

Hij bukte zich weer en schreef op de grond.

Toen ze dat hoorden gingen ze weg, een voor een, de oudsten het eerst, en ze lieten Hem alleen, met de vrouw die in het midden stond.

Jezus richtte zich op en vroeg haar: 'Waar zijn ze? Heeft niemand u veroordeeld?'

'Niemand, Heer,' zei ze.

'Ik veroordeel u ook niet,' zei Jezus. 'Ga naar huis, en zondig vanaf nu niet meer.'

Johannes 8: 1-11

1.

Marijke Assies opende de voordeur van het Museum Valse Kunst, gehuisvest in het statige voormalige Raadhuis van het kleine dorpje Vledder. Nadat de deur achter haar in het slot was gevallen, toetste ze op het apparaatje in de hal de beveiligingscode in. Hoewel ze een minuut de tijd had om te voorkomen dat er bij de centrale een stil alarm af zou gaan, vond ze dit toch iedere keer opnieuw een spannend moment. Haar vingers trilden licht, terwijl ze hardop de acht cijfers uitsprak die ze moest intoetsen. Het rode lichtje stopte met knipperen en kleurde groen. Langzaam liet Marijke de lucht uit haar gebolde wangen ontsnappen.

Eén keer per week stofzuigde ze als vrijwilligster de gangen en de zalen van het museum en

maakte ze de toiletten schoon. Ze genoot ervan om 's ochtends vroeg alleen in het pand aanwezig te zijn, omringd door kunst die weliswaar voor het grootste deel vervalst was, maar die los daarvan gewoon mooi was om te zien. En ze vond het fijn om de gemeenschap ook na haar pensioen van nut te kunnen zijn. Als om tien uur de andere vrijwilligers kwamen om de bibliotheek en de receptie te bemensen, had zij er al twee uur op zitten. Samen dronken ze dan een kop koffie, waarna Marijke weer op huis aan ging.

Uit het schoonmaakhok pakte ze de stofzuiger en trok die achter zich aan op weg naar het einde van de brede gang waarop de zalen uitkwamen. Halverwege stopte Marijke even om op haar telefoon haar Spotify-afspeellijst aan te zetten, die voor het grootste deel bestond uit muziek uit de jaren zestig en zeventig.

Uit ervaring schoof ze het volumeknopje naar het maximum, zodat de muziek later boven het geraas van de stofzuiger uit zou komen.

'Hey Joe' van Jimi Hendrix knalde uit haar telefoon. Ze stak het apparaat in de kontzak van haar spijkerbroek en moest glimlachen. Haar kleinkinderen hadden meer dan eens hun verbazing uit-

gesproken over de muzieksmaak van hun 'hippie-oma' met haar voorkeur voor The Rolling Stones, Bob Dylan, Led Zeppelin en Janis Joplin.

'Hey Joe,' zong ze mee. 'I said, where you goin' with that gun in your hand?'

Net op het moment dat ze verder wilde lopen, trok iets in haar ooghoek haar aandacht.

Wat is dat?

Ze deed een paar passen in de richting van de Burgemeesterskamer en bleef op de drempel ervan staan.

'Folkert?' fluisterde ze verbaasd.

Midden in de kleine zaal, zo groot als een klaslokaal, lag Folkert Zwiers, een van de suppoosten van het museum, in foetushouding op de grond. Hij leek op een dronkenlap die zijn roes lag uit te slapen. Zijn borstkas ging regelmatig op en neer en bij iedere uitademing was een licht gekreun hoorbaar.

'Folkert!' schreeuwde Marijke nu. Ze liet de stofzuigerslang uit haar handen vallen, waarna die met een droge plof op de vloer terechtkwam.

'I'm goin' down to shoot my old lady,' zong Hendrix verder. 'You know I caught her messin' 'round with another man, yeah.'

In vier, vijf passen snelde Marijke naar hem toe en ze ging op haar knieën naast hem zitten. Folkert was een lange, slanke man, een vroege zestiger, met kleine donkere krulletjes en een hoog voorhoofd – volgens sommigen had hij iets weg van een dirigent. Zijn hoornen bril lag op de grond, één glas gebarsten. Rond het kruis van zijn flanelen broek was een grote natte plek zichtbaar en om hem heen hing een penetrante geur.

Is hij vannacht in een dronken bui naar binnen gegaan? Maar waarom zóú hij?

‘You know I caught her messin’ round, messin’ round town.’

Marijke greep haar telefoon om de muziek uit te zetten. De plotselinge stilte was intens.

‘Folkert,’ zei ze dringend. ‘Folkert... Kun je me horen?’ Ze legde haar hand op zijn bovenarm en schudde hem zachtjes heen en weer.

Hij kreunde en opende een kort moment zijn ogen.

‘Folkert! Wat is er gebeurd?’ vroeg Marijke. ‘Kun je praten?’ Ze verplaatste haar hand naar zijn achterhoofd, dat achter zijn linkeroor wat vochtig leek – van transpiratie nam ze aan.

Wat doet hij hier in ’s hemelsnaam?

Nu pas zag ze een meter of twee verderop een kleurige glazen bol, die ze herkende als een object dat in de museumwinkel werd verkocht. De bol was deels besmeurd met roodbruine vlekken.

Geschrokken haalde ze haar hand weg en toen ze ernaar keek, stakte haar adem.

Aan haar vingers kleefde bloed.

2.

Slot Fischhorn (Oostenrijk), mei 1945

Het gestamp van de soldatenlaarzen galmde door de brede gangen van slot Fischhorn, prachtig gelegen in het bosrijke gebied rond Zell am See. De soldaten van de 101ste Airborne Divisie doorkruisten de grote spiegelzaal. In andere tijden hadden hier luisterrijke bals plaatsgevonden. Iedereen die er in nazi-Duitsland toe had gedaan, had er acte de présence gegeven. De mannen in hun kostuums, behangen met medailles voor betoonde moed op het slagveld, met een rode band met in een witte cirkel de inktzwarte swastika om de bovenarm. De vrouwen in extravagante avondjurken, hun juwelen schitterend in het licht van

de ontstoken kroonluchters. Bedienden hadden af en aan gerend met dienbladen vol glazen met de exquisite champagne uit Frankrijk, enorme pullen bier uit Beieren, kaviaar uit Rusland en zalm uit Zweden, terwijl de rest van Europa onder de allesverwoestende oorlog had geleden.

Vol afgrijzen keken de dienstmeiden naar het spoor van modder dat de Amerikaanse soldaten op de geboende vloeren achterlieten, als het vuile zog van een schip. Voor de groep uit liep kapitein Harry Anderson, de kunstexpert van de compagnie, met ferme pas. Een man met een missie.

Eerder was het Amerikaanse 7e Leger in grotten, tunnels, zoutmijnen en kastelen in Zuid-Beieren en Oostenrijk gestuit op ontelbare kunstschatten die Hitler en Göring en hun trawanten uit Europese musea hadden geroofd – of middels dreiging voor een spotprijs hadden ‘gekocht’. De nazi’s hadden zich meester gemaakt van de uitgelezenste stukken uit privécollecties: schilderijen, beeldhouwwerken, wandtapijten, juwelen en andere voorwerpen uit de collecties van Rothschild, David-Weill, Kann, Stern, Goudstikker en Wittelsbach. Sommige werden opgeslagen in tunnels in Berchtesgaden en in de bergen; in

het paleis op het eiland Herrenchiemsee werden ongeveer driehonderd kisten met kunstwerken uit München, Frankrijk en Rusland gevonden; in het kartuizerklooster van Buxheim, bij Memmingen, bevonden zich een aantal kisten uit Frankrijk en het Kiev Museum; in Görings privétrein, die op een zijspoor werd gevonden, bevond zich een deel van zijn privécollectie. De verzamelde kunst was bedoeld voor een nog te bouwen Adolf Hitler Museum in Linz en voor het Hermann Göring Museum dat op de zestigste verjaardag van de opperbevelhebber van de *Luftwaffe* aan het Duitse volk zou worden gepresenteerd.

Maar zover kwam het dus niet.

Na de arrestatie van Göring togen kapitein Harry Anderson en zijn manschappen naar slot Fischhorn, waar nog meer kunst verborgen zou zijn – in de eerste plaats een doek van de Nederlandse meester Johannes Vermeer.

Ze wachtten in de antichambre voordat ze werden ontboden bij Frau Emmy Göring, die in haar glorie-dagen een beroemde actrice was geweest. Triomfen had ze gevierd in het theater van Weimar, en Hermann had haar de eretitel *Staats-*

schauspieler verleend, voor een toneelspeler de hoogst haalbare eer. In 1935 was ze met acteren gestopt om vervolgens met Hermann te trouwen. Ze verwierf de titel *Hohe Frau, first lady* van Duitsland, aangezien Hitler niet getrouwd was.

Zodra Anderson en zijn delegatie waren binnengelaten, was het alsof de gordijnen in het theater opzij werden geschoven en Emmy weer actrice werd. Ze speelde de rol van haar leven, gekleed alsof ze ieder moment naar een gala kon vertrekken, zittend op een chaise longue, geflankeerd door twee kamerdames en een verpleegkundige.

‘In ons huis bevindt zich helemaal niets van waarde,’ stak Emmy direct van wal nadat kapitein Anderson het doel van zijn bezoek duidelijk had gemaakt. Ze keek geschokt, alsof de vraag alleen al haar tot in het diepst van haar ziel had gekrenkt. Een van de kamerdames reikte haar een kanten zakdoekje aan. Met een dramatisch gebaar depte Emmy haar door tranen nat geworden wangen. Ze liet zich achterover zakken en sloot de ogen.

‘Als u straks de ogen opent, zijn wij er nog steeds hoor, Frau Göring,’ sprak Anderson met nauwverholten spot in zijn stem. De mannen achter hem grinnikten.

Ze schoot overeind. ‘Quatsch! Er is hier niets verstopt,’ riep ze uit. ‘Kijkt u maar rond, er is niets meer. Ze hebben ons alles afgenomen. Alles!’ Op smekende toon ging ze verder. ‘Heb medelijden met deze arme vrouw. En mijn man, ach, mijn arme Hermann...’

Anderson opende zijn mond om iets te zeggen, maar ze was hem voor.

‘Kunt u ons nu weer alleen laten?’ vroeg ze, plots op zwakke toon, terwijl ze met een slap rechterhandje een wegwuifgebaar maakte. ‘Ik voel me niet lekker. Deze hele toestand grijpt me zeer aan. De brute arrestatie van mijn lieve Hermann...’

Anderson had verwacht dat de verpleegkundige op Frau Göring af zou schieten, maar in plaats daarvan maakte ze met haar hoofd een gebaar in de richting van de gang.

‘Excuseert u mij, *gnädige Frau*,’ zei de verpleegkundige. ‘Ik zal uw medicijnen halen.’

Opnieuw maakte ze een hoofdbeweging naar Anderson, die daarop knikte ten teken dat hij haar boodschap had begrepen.

‘Ik dank u oprecht hartelijk voor uw tijd,’ zei Anderson ten afscheid. ‘Het spijt me dat we u hebben lastiggevalen.’

‘Het is al goed,’ antwoordde Emmy. Ze kon niet voorkomen dat haar gezicht zich een fractie van een seconde ontspande.

Op de gang wachtte de verpleegkundige, die pas sprak toen de laatste man de deur achter zich had gesloten. ‘Ik kan het niet meer aanzien,’ zei ze toen. ‘Er moet maar eens een einde komen aan deze komedie. Of tragedie, hoe u het ook maar ziet. U bent op zoek naar een doek van Vermeer, niet?’

Anderson keek haar verbaasd aan. ‘Eh... ja. Hoe weet u dat?’

‘Ik heb het van Hermann gekregen,’ zei ze. Een kort moment leek ze in gedachten te verzinken, mogelijk door de herinnering aan het moment waarop hij haar dit kostbare kunstwerk cadeau had gedaan. ‘Kom.’

Ze liepen achter haar aan, gingen enkele trappen op en kwamen uit in een grote maar eenvoudig ingerichte slaapkamer. Vanonder haar bed pakte de vrouw een in een deken gewikkeld pakket dat ze op de sprei legde. ‘Beneden in de wijnkelder liggen nog meer schilderijen verborgen, achter een valse wand.’ Ze rolde de deken uit en een kachelpijp van iets meer dan een meter lang kwam tevoorschijn.

‘Hermann gaf me het schilderij om me te bedanken voor mijn trouw en de zorg voor zijn vrouw,’ zei ze. ‘Het was zijn favoriet... Hij vertelde me dat ik me met dit werk in mijn bezit de rest van mijn leven geen zorgen meer hoefde te maken over geld.’ Uit de kachelpijp haalde ze een doek dat uit zijn lijst was gesneden en ze overhandigde het aan Anderson. ‘Wees er zuinig op. Het is veel geld waard.’

Voorzichtig rolde Anderson het doek uit. Hij wist dat hij dit moment van zijn leven niet meer zou vergeten. Hij knikte, in verbijstering. Dit was inderdaad het door hen gezochte vroege werk van Johannes Vermeer, de zeventiende-eeuwse meester uit het Hollandse Delft: *Christus en de overspelige vrouw*.